

EZOTERİK BİLGİ KAYNAĞINDA YASAK MEYVE

Fuzuli BAYAT¹

ÖZET

Türk kültür ekolojisinde yasak meyve diğer dini-mitolojik sistemlerdeki aynı adlı olguyla benzerlik gösterir. Mitolojilerde ve dini sistemlerde yasak meyve insanın ezoterik bilgisinin sonucu, içten dışa dönüşün başlangıcıdır. Yasak meyvenin yenilmesiyle insanoğlunun irade gücünün, sabrının sınırları belirlenmiş olur. Hem Türk mitolojisinde hem de diğer dini-mitolojik sistemlerde insanoğlunun Tanrı emrine karşı gelmesi, bir mükemmellik kaynağı olan başlangıçtan, dini terimle cennetten, uzaklaşması şeklinde anlaşılır. Yasak meyve konusu insanın yasaklara karşı direnişi, bilinmeyenleri bilmek isteğinin açığa çıkmasıdır. Bu yazıda yasak meyvenin yenilmesiyle insanın ölümle tanışması, üreme dönemine geçişi araştırılmış, konu ezoterik bilgi bağlamında ele alınmıştır.

Anahtar Kelimeler: yasak meyve, ezoterik bilgi, ölümle tanışlık.

FORBIDDEN FRUIT IN THE SOURCE OF EZOTERİK KNOWLEDGE

ABSTRACT

Forbidden fruit concept in Turkish culture ecology, shows similarities with the concept which have the same name in the other religious –mythological systems. Forbidden fruit, as a result of ezoterik knowledge is the beginning of the turn from inside to outside (of self) in mythologies and religious systems. The borders of human's willpower and patience are determined by eating of the forbidden fruit. Both in Turkish mythology and in the other religious – mythological systems, human beings going against the orders of God is understood as an alienation from the beginning which is a source of perfection.

---

¹ Prof. Dr. Fuzuli BAYAT

Turkish Studies

*International Periodical For the Languages, Literature
and History of Turkish or Turkic
Volume 3/5 Fall 2008*

---

as a religious term from heaven .The concept of forbidden fruit is human's opposition to taboos and arising of the desire of knowing the unknown.In this article, human's meeting with death and transition to the reproduction periodare investigated and the concept is handled in scope of ezoterik knowledge.

Key Words: Forbidden fruit, ezoterik knowledge, acquaintance with death.

Giriş

Mitolojik ve dinsel öğretilerde mükemmellik kaynağı olan başlangıç bir cennet olarak tasavvur edilir. O bakımdan mitolojilere ve dini sistemlere göre mükemmellikten, dolayısıyla ilk başlangıçtan uzaklaşan insanlık doğal olarak bir düşüş devresi geçirmiştir. Bu düşüşü ve düşüşle beraber mükemmelliğin yavaş yavaş kaybolması mitolojilerde ve dinsel öğretilerde diğer olgularla beraber yasak meyve motifine bağlanır.

Yasak meyve bir taraftan insanın ezoterik bilgisinin sonucu, içten dışa dönüşünün başlangıcıdır, diğer taraftan yasak meyve iyi olanla kötüyü, ayıpla doğruyu, açıklıkla örtülüğü seçme aracıdır. Mitolojik-dini bilgilere göre yasak meyveye kadar yalnız iyi, güzel, doğru olan mevcuttur. Oysa yasak meyvenin yenilmesiyle insanoğlu ters kutupta olan kötülüğü, çirkinliği, ayıbı, yalanı, kıskançlığı, fesadı görmeğe başlar. Yasak meyvenin yenilmesiyle insanoğlunun gözünün açılması gerçekleşmiş, gelecekte yüksek bir teknoloji üretmesine, fizik ilimlerini ileri götürmesine yol açmış ancak başlangıçta mevcut olan kozmik bilgiden uzaklaşmasına da sebep olmuştur.

Dini Kaynaklarda Yasak Meyve

Yasak meyveyi yemekle ilk insanın cennetten kovulması hakkında anlatılan mitolojik öyküler ve dini hikâyelerle yaratanın insanoğluna büyük bir hürriyet vermesine rağmen, bu hürriyetin belli bir sınır dahilinde olduğunu da kanıtlar durumdadır. Bunu Kuran-ı Kerim de açık bir şekilde gösterir. Cenab-ı Allah, Adem'e yasak meyveye yaklaştığı takdirde zalimler zümresine gireceğini

---

Turkish Studies

*International Periodical For the Languages, Literature
and History of Turkish or Turkic
Volume 3/5 Fall 2008*

bildirmiştir. Buradan yasak meyvenin bir sınav unsuru olduğu veya sınav rolü üstlendiği görülür. Nitekim irade gücü, yasaklara uyma insanoğlunun başlıca görevi olarak bilinir ve ezoterik bilgilere göre sırrı dışa vurma kamillikten yoksun olma anlamına gelir. Bunların bozulması kozmik bilgilerden uzaklaşmaya neden olur. Mutlak bağımsızlık başlangıçta hoş karşılanmamış bu hürriyete özel bir sınır konulmuş ve sınırın geçilmesi felaket olarak değerlendirilmiştir.

Kuran'da yasak meyvenin ismi geçmez. Bunun başlıca sebebi yasak meyvenin bir sembol olmasıdır. Yasak meyve insanoğlunun Tanrı emrine karşı gelmesi, bir mükemmellik kaynağı olan başlangıçtan, dini terimle cennetten, uzaklaşmasıdır. Aslında bazı tefsir yorumcularının yazdığı gibi bu fazla bilmek değil, kozmik bilgiden uzaklaşmaktır.

Tevrat'ta bu yasak meyvenin buğday olarak gösterilmesi de bir semboldür. Üzüm, incir olarak yorumlamalar da kutsal kitabı zorlamaktan başka bir şey değildir. Çünkü önemli olan meyvenin türü değil, verilen mesajdır.

Semavî dinlerin doğuş nedenleri ve doğduğu bölge de hemen hemen aynı olduğu için birçok konuda olduğu gibi yasak meyve konusunda da ortak özellik sergiler. Bir diğer önemli mesele mitolojide olduğu gibi semavî dinlerin de aynı kozmik kaynaktan geldiğidir. Yasak meyve mitolojik sistemlerden farklı olarak semavî dinlerde didaktik bir özellik çerçevesinde sunulmuş edebiyata ve sanata konu olmuştur.

Diğer mitolojik sistemlerde ve uygarlıklarda olduğu gibi Türk mitolojisinde de ilk insanın ortaya çıkışı büyük önem taşır. Hatta Türk mitolojisinde ilk insanın Törüngey adlanması da dolayısıyla ilklige atıfta bulunur. İlk insan olan Törüngey adında da ilk yaratılan varlık anlamı kalmıştır. Türkçede *tö (türemek, yaratılmak) fiil kökünden gelen törün (yaratılmış, düğün, merasim anlamları vardır) ismi - gey eki almakla yaratılan anlamlı kelime oluşmuştur. Törüngey, ilk yaratılan ve ilk olarak

---

Turkish Studies

*International Periodical For the Languages, Literature
and History of Turkish or Turkic
Volume 3/5 Fall 2008*

da ölümü tadan varlık olma özelliğini kendi adında korumuştur.²

İlk insanın yaratılış monoteist dinlerin kitaplarında da yer almıştır. Ancak ilk insanın yaratılmasıyla ilgili çok sayıda araştırmalara bakmaksızın halen de ilk insanın yaratılma öyküsünün kaynağı öğrenilmemiştir. Çünkü mitolojik sistemlerin bazılarında yasak meyve anlayışı yoktur. Ancak onlarda da insanoğlunun zamanla bütün yasakları kaldırdığı ve Tanrısına asi olduğu görülür. Simgesel şekilde verilen bu motif kozmik bilgi kaynağının yok olması, sınırlamalara karşı insanın direnişi anlamına gelir. Ayrıca insanın bilinmeyenleri bilmek isteğinin yasağı bozacağı takdirde cezalanacağına karşılık daha da dominant olmasıdır.

Yasak meyve kozmik bilgiden mitolojik çağa taşınmış ve mitolojik bir üslupla hikaye edilmiştir. Bu hikâyelerin okunuşu metnin derinliklerinde sunulmak istenen mesajın kozmik hafızada kalan ezoterik bilgiler olduğunu kanıtlar durumdadır.

Yasak meyve konusu ilk insanın yaratılmasıyla ilgili mitle bağlantılı bir biçimde takdim edilir. İlk insanın yaratılışı ve yasak meyve dinî edebiyatın dışında halk edebiyatının da konusu olmuştur. Türk saz şâirlerinin şiirlerine konu olan yasak meyve ezoterik bilginin simgesel takdimi ile dikkat çeker.

Hıristiyan dininde yasak meyveye ezoterik bir anlam verilmeğe çalışılmışsa da bu başarılı bir yorum olarak nitelendirilemez. Nitekim Hıristiyan yorumcularına göre yasak meyve kadınla erkek arasındaki cinsî yaklaşmanın yasak olduğu anlamına gelir. Hıristiyanlıktaki ruhbanîyet (yani evlenmemek), evlenmemeyi ibadet ve sevap itikat olarak bilmek telakkisi ile ilgili olduğu için bu tür bir yorum yapılmıştır. Kuran'da böyle bir yoruma esas verecek hiçbir işaret yoktur. Kuran'a göre insanın yasak meyveyi yemesi Allah'ın yer yüzündeki halifesi olduğunu unutmak ve asalet davasına kalkışmakla asilik belirtilerini ortaya koymaktır. Ezoterik bilgilere göre yasak meyve akıllı aldığı için yüce Yaratanı unutturur.

² Bayat F., Bayat F., Türk Mitolojik Sistemi. Ontolojik ve Epistemolojik Bağlamda Dünya Modeli, c.1, İstanbul, 2007, s.116-117

Turkish Studies

*International Periodical For the Languages, Literature
and History of Turkish or Turkic*

Volume 3/5 Fall 2008

Unutulan veya unutturulan şey (yani Allah) ise bütün bilgilerin, bütün iyiliklerin ve bütün güzelliklerin kaynağıdır. Dolayısıyla kutsal kitabın metninin de yasak meyveyle kast ettiği ezeli ve ebedi bilgi kaynağının zamanla insanoğlundan uzaklaşması meselesidir. Bu bağlamda yasak meyve yenilmek için değil, sınırlama yapmak, kulluk göstermek ve sınav için konulmuştur.

Yasak meyve ezoterik bilgi bağlamında Sümer mitlerine kadar ulaşır. Hastalık ve ölümün olmadığı bir ülkede yetişen meyvelerden birinin yasak olduğu anlaşılır. Bu cennet bahçesinde Yer Tanrıçası sekiz ağaç yetiştirir. Bu ağaçlar meyvelenince Bilgelik Tanrısı Enki meyvelerin her birinden tadır. Buna Yer Tanrıçası çok kızar, Tanrıyı ölümle lanetleyerek ortadan yok olur. Bilgelik Tanrısı çok ağır hastalanır. Diğer Tanrılar büyük güçlüklerle Yer Tanrıçasını bularak Bilgelik Tanrısını iyi etmesi için yalvarırlar. Tanrıça, Bilgelik Tanrısının 8 bitkiye karşı hasta olan 8 organı için birer Tanrı yaratır.³ Bu mitteden anlaşılan şu ki yasak meyveyi yemek kazanılan bilgeliğe eşdeğer tutulmuştur. Mit sembolik olarak yalnız Bilgelik Tanrısını bu meyveden yedirir.

Benzeri bilgiye Tevrat'ta da rastlarız. Rab Allah Adem'e, "Bahçenin her ağacından ye, fakat iyilik, kötülük bilme ağacından yemeyeceksin, yersen ölürsün.", dedi. (Tekvin 2:5-23) İnsanın ölümlü kılınması etiolojik bir şekilde bu mitle açıklanmış olur. Aynı bilgi Kuran'da da geçmektedir. "Ey Adem! Eşin ve sen cennette kal, orada olanlardan istediğiniz yerden bol bol yiyin, yalnız şu ağaca yaklaşmayın, yoksa zalimlerden olursunuz." dedik. (Bakara Suresi, 35-37) Bütün bunlardan şu sonuç çıkmaktadır: Yasak meyve insanın bilmediklerini bildirecek bilgilerle donatılmış, ancak bilginin saf ve temiz olan insanın başına bela getireceği de vurgulanmıştır.

İlk insanın yenmesi yasak kılınmış meyvenin yenmemesinin gerekçesini Kuran'dan öğrenmek mümkündür. "Ant olsun ki, biz daha önce Adem'e ahd vermiştik, fakat unuttu, onu azimli bulmadık. Meleklerle Adem'e secde edin demiştik, İblisten başka hepsi secde

³ Kramer S.N., Tarih Sümer'de Başlar, İstanbul 1992, s.123-127; Çığ M.İ., Kuran, İncil ve Tevrat'ın Sumer'deki Kökeni, İstanbul, 1996

Turkish Studies

*International Periodical For the Languages, Literature
and History of Turkish or Turkic
Volume 3/5 Fall 2008*

etmiş, o çekinmişti. Ey Adem! Doğru bu, senin eşinin düşmanıdır, sakın cennetten çıkarmasın, yoksa bedbaht olursun. Doğrusu cennette ne acıkırsın, ne de çıplak kalırsın, orda ne susarsın ne de güneşin sıcağında kalırsın, dedik. Ama Şeytan ona vesvese verip: “Ey Adem! Sana sonsuzluk ağacını ve sana çökmesi olmayan bir saltanatı göstereyim mi?” dedi. Bunun üzerine ikisi de o ağacın meyvesinden yedi, ayıp yerleri görünürdü. Cennet yapraklarıyla örtünmeye koyuldular. Adem Rabb’ine başkaldırdı. Rabb’i yine de onu seçip doğru yolu gösterdi.” (Tâhâ Suresi, 115-122) Cennette yerleşen, iyi ve kötüyü idrak etme ağacının meyvesini yemekle insan yasağı bozmuş ve ölümsüzlükten ölüme terk edilmiştir. Sonraki dönemde karşımıza çıkan şaman ağacı ilk mükemmelliği simgeleyen cennet ağacıdır ki sırta erme ritüelinde başlangıç bilgiye sahiplenmek anlamı içerir. Ancak Kuran’da bir yerde (Tâhâ Suresi, 20) meyvesi yasak edilen ağacın adı sonsuzluk ağacı olarak geçer. Bu terim iki anlamda kullanılabilirdi:

1. Sonsuz veya ölümsüz hayata işaret şeklinde.
2. Cennetin insanoğlu için sonsuz olmayışı anlamında.

O halde ilk insanın yasağı bozması mantıksal olarak kadere bağlanmış olur. Yüce Varlık insanoğlunun bu yasağı bozacağını bilirdi ve insanı iradesiyle baş başa bırakarak insanın iradesini ne yönde kullanacağını ölçüsünü merak ederdi...

Anlaşıldığına göre ezoterik bilgi başlangıçtan mevcut olmuş, ancak Tanrı onu inisiye edilmemişlere yasaklamıştır. Bu iç bilgi insanoğlunun yasağı bozmakla öğrenmeye çalıştığı bilgidir. İlk insan ezoterik bilgiyi kavramağa hazır olmadığından sembolik olarak ezoterizmin simgesi olan meyve yasaklanmıştır. Çünkü ezoterik doktrinler yayıldıkça aslından uzaklaşır, yavaş yavaş yozlaşırdı. Dinlerin ezoterik ve egzoterik yanları olmakla birlikte, o belli kesimlere ait bir din de değildir. Dinlerden farklı olarak ezoterizm kutsal olana daha derin bir bakıştır. Ezoterik bilgi olayı da semavi dinlerde yasak meyve, kozmik bilgide ise inisiye olmayanların bilmesi yasaklanan bilgidir.

Turkish Studies

*International Periodical For the Languages, Literature
and History of Turkish or Turkic
Volume 3/5 Fall 2008*

Kuran'daki yasak meyve olayı Meydan Larousse'da biraz farklı şekilde anlatılmıştır. Cennetteki iyiyi kötüden ayırmaya ölçü olan elma ağacından yemesi Adem'e yasak edilmişti. Cennetten kovulmasına kızan Şeytan, yılan ile anlaşıp Adem ile Havva'yı, yasak meyve yedirterek cennetten kovduruyor. Bununla da Şeytan Yüce Yaratanın yer yüzünün halifelğini verdiği insanoğlundan intikam almış olur.

Türk Mitolojisinde Yasak Meyve ve Dini-Mitolojik Sistemlerde Ölümle Tanışlık

Türk mitolojisine de giren yasak meyve olayı bütün yönleriyle Tevrat'ta tasvir edilen cennetten kovulma motifini hatırlatır. Türk kozmogonisinde ilk yaratılanlardan olan Törüngey ve Ece'yi de yer altı dünyasının hakimi Erlik kandırır. Yaratılış mitinin W. Radloff varyantında rast geldiğimiz⁴ Havva ile Adem'in benzeri olan Törüngey ile Ece, ilk insanların vücutlarının tüylerle kaplı olması, yasak meyve motifi, çiftin yer üzerine atılması vs. V. Verbitskiy varyantında yoktur. Kovulma motifinde Ece, Erlik'in sözleri üzerine yasak meyvelerden birini ısırır, meyve kendisine çok tatlı gelir. Isırdığı meyveyi kendisi yemekle kalmaz, kocasına da yedirir. Her ikisinin yasak meyveyi yemeleriyle o ana kadar çıplaklıklarını koruyan tüyler aynı anda dökülür ve çıplak olduklarının farkına varırlar. Tanrı bu çifti koruyamayan yılanı lanetler ve görüldüğü yerde öldürülmesini ister. Törüngey'le Ece ölümlü kılınır ve Erlikle mücadele etmek için orta dünyaya gönderilirler. Bu mitte Kuran'daki Şeytanın yerinde Erlik görülür. Ancak Tevrat'ta mevcut olan yılan motifine burada da rastlamak mümkündür.

Yasak meyvenin yenilmesinden sonra insanın ölümlü olması ve insan neslinin türemesi olayları gerçekleşmiştir. Nitekim yasak meyvenin yenilmesinden sonra Tanrı kadına doğurma cezasını vermiştir. Simgesel olarak insan soyunun artması ve tarihi zamana geçiş yasak meyvenin yenilmesiyle belirlenir. Türk mitolojisinde ilk yaratılan Ece ve Törüngey yasak meyveleri yemeleri sebebiyle ebedi ışıklı dünyadan

⁴ Bkz. Padloff W.W., İz Sibiri. Stranitsı Dnevnika, Moskova, 1989

Turkish Studies

*International Periodical For the Languages, Literature
and History of Turkish or Turkic
Volume 3/5 Fall 2008*

karanlık dünyaya kovulmuş olurlar ve yaratma sona erer, bundan sonra üreme başlar. Burada Tevrat'taki iyi ve kötüyü bilme ağacı değişik bir şekilde işlenmiştir. Nitekim meyveyi yedikten sonra Törüngeyle Ece çıplaklığı, yani kötülüğü fark ederler veya kötülükle tanışırlar. İnsanları yasak meyveden koruyamayan yılan lanetlenir. Yaptığı suçtan dolayı Ece, Tanrı tarafından çocuk doğurma ve doğum sancısı çekme cezasına çarptırılır. Törüngeye ise ceza olarak kazanarak hayatını kurmağı verir. Mitte bilinçaltında yatan yaratılmadan üremeye geçiş ve ölüm kavramları yasak meyveyle eşleştirilir. Kovulma üremeye, yasak meyve de ölüme transformasyon edilir.

Diğer taraftan yasak meyve sembolik olarak beşeri aşk ve cinsellik olayının bilinmesini engeller. Nitekim yasak meyvenin yenilmesiyle koca karısını bilir. Bu olay Tevrat'ta daha geniş, Kuran'da kısa ve tanımlara fazla girilmeden anlatılmıştır: “Ve Adem karısı Havva'yı bildi ve gebe kalıp Kabil'i doğurdu ve yine kardeşi Habil'i doğurdu. Habil koyun çobanı oldu. Fakat Kabil çiftçi oldu. Ve Kabil günler geçtikten sonra, toprağın bereketinden Rabbe hediye getirdi. Habil de sürüsünün ilk doğanlarından ve yağlarından getirdi. Ve Rab Habil'e ve onun hediyesine baktı, fakat Kabil'e ve onun hediyesine bakmadı. Ve Kabil çok öfkelenildi. Ve Rab, Kabil'e dedi: “Niçin öfkelenedin ve suratını astın? Eğer iyi davranırsan o yükseltilemeyecek mi? Ve iyi davranmazsan günah kapıda pusuya yatmıştır. Ve onun isteği sensin, fakat sen ona üstün ol.” Ve Kabil kardeşi Habil'e söyledi ve vaki oldu ki, kırdan oldukları zaman Kabil kardeşi Habil'e karşı kalktı ve onu öldürdü. (Tekvin, 4: 1)

Kuran'da insan kanının dökülmesi nefse ve kıskançlığa bağlanır: “Onlara, Adem'in iki oğlunun haberini gerçek oku: Hani bir kurban takdim etmişlerdi de, birisinden kabul edilmiş, diğerinden kabul edilmemişti. “Ant olsun seni öldürecekim” dedi. Diğer de “ancak sakınanlardan kabul eder” dedi. “Ant olsun ki, sen öldürmek için bana elini uzatsan, ben sana öldürmek için el uzatacak değilim: Ben âlemlerin Rabbi olan Allah'tan korkarım.” “Ben istiyorum ki, sen hem benim günahımı, hem de kendi günahını yüklenip ateşe atılacaklardan olasın: Zalimlerin cezası budur” dedi.

Turkish Studies

*International Periodical For the Languages, Literature
and History of Turkish or Turkic*

Volume 3/5 Fall 2008

Nihayet nefsi, onu, kardeşini öldürmeye itti de onu öldürdü. Bu yüzden de kaybedenlerden oldu. Derken Allah, kardeşinin cesedini nasıl gömeceğini ona göstermek için yeri eşeleyen bir karga gösterdi: “Yazık bana! Şu karga gibi olup da kardeşimin cesedini gömmekten aciz mi oldum” dedi ve ettiğine yananlardan oldu.” (Mâide Suresi, 27-31) Aynı hikayeye Sümer mitolojisinde iki yerde rastlanır. Birisinde çobanların tanrısı Dumuzi ile çiftçilerin tanrısı Enkimdu, Aşk Tanrıçası İnanna’ya âşık olurlar. Her biri İnanna’ya kendi ürününü över ve sonuçta Tanrıça, Çoban Tanrısı Dumuzi’nin ürünlerini beğenerek onunla evlenir. Enkimdu bu seçimi dostça kabul ederek onlarla arkadaş olur.

İnsan soyunun türemesiyle kan ve fitnenin de aynı anda gelmesi kozmik bilgide baş veren felaketlerin cemiyete aktarılması veya makro-kozmetik yapının mikro-kozmetik yapı üzerine geçirilmesidir.

Semavi dinlerde cennetten birinci kovulan İblis, ikinci kovulan da Ademdir. İblisle Adem arasındaki bağı Tevrat ve Kuran mitolojileri çeşitli şekillerde ancak özde aynı açıklarlar. Bu sembolik bilgide kapalılığın açıklığa çıkması, gizli olanın aşikarlık kazanması inancı vardır. Nitekim İblis, diğer varyantta yılan kötüyü, Adem iyiyi simgeler. Her ikisinin cennetten çıkması dünyanın oluşumunda önemli olmuş, gelişimin anahtarı rolünde bulunmuştur.

Vaat edilen iki cennet yerine insanoğluna tatlı suları, sütü, balı ve her türlü meyvesi olan yer üzerindeki cennet verilmiştir.

Mükemmellik ve kavrama süreci yasak meyvenin yenilmesiyle başlar. Hıristiyanlıkta cennette yaşayan çiftlerin bu yasak meyveden yemeleri ile çıplak olmalarını fark etmeleri, sembolik şekilde insanın kötülükle ilk tanışması anlamına gelir. Nitekim günah ve kötülük, suç ve ceza yasak meyvenin yenilmesiyle başlar. İlk mükemmellik kaybolur, insanoğlu zamanla kozmik bilgilerden mahrum bırakılır. Ölümle insan ilk mükemmelliği, kısaca söylemek gerekirse ilahi menşeli olduğunu fark etmiş olur. Eski Mısır mitolojik metinleri

---

Turkish Studies

*International Periodical For the Languages, Literature
and History of Turkish or Turkic*

Volume 3/5 Fall 2008

(Ölümler Kitabı) de bunu tasdik eder durumdadır. Babil medeniyetinde de idrak ağacı motifi vardır.⁵

Yasak meyvenin yenilmesiyle insanoğlu içten dışa geçmiş ve şuuraltında koruduğu makro-kozmetik bilgileri çeşitli trans yolları (mesela dans etmek) ve araçlarla (şaman ağacı) yeniden kazanmağa çalışmıştır.⁶ İslam tasavvufu, kaybolmuş ezoterik bilgiyi bulmak düşüncesinin sonucunda ortaya çıkmıştır. Tasavvufta riyazet ve nefsi yenmek, bir zaman nefisini yenemeyen ilk insanın yasak meyveyi tatmasıyla kaybettiği ilk mükemmelliği elde etmek çabasıdır başka bir şey değildir.

Yasak meyve ölümün simgesi olarak da değer kazanmıştır. Nitekim Tevrat'ta Tanrı insanı meyveyi yerse öleceğiyle haberdar eder. Bu olgu folklorla ölümün menşeyini anlatan mitolojik hikâyeler şeklinde dahil olmuştur. Amerika ve Afrika yerlilerinin mitinde ölümün ilk defa ortaya çıkması da Tanrı kelimine uymamakla ilişkilendirilmiştir.

Sonuç

Yasak meyve konusunun eski mitolojilerde, semavi dinlerde ve Türk mitolojik metinlerinde benzer şekilde varyantlaşması ilk ezoterik kaynağın mevcutluğu fikrini oluşturur. Nitekim bu konu birbirinden çok uzakta yerleşen kavimlerde benzeri şekilde ifade edilir.

Yasak meyvenin yenilmesinde bir dönüşme semantiği söz konusudur. Ölümsüz **hayattan** → **ölümlü hayata** veya **cennetten** → **dünyaya, kamillikten** → **nefse uymağa, yaratılmaktan** → **üremeye** vs. Bu dönüşümün ölümle – hayat, kozmosla – kaos sınırı yasak meyvedir.⁷

Sonuç olarak kozmik hafızada yasak meyve ilk bilgi, gerçeğe götüren bilim olarak değerlendirilir. Ancak zamanla kozmik bilginin unutulması sonucunda yasak meyve bilgi kaynağından asilik sembolüne dönüşmüş,

⁵ Bak: Mifi Narodov Mira, T.1, Moskova, 1991, s.407

⁶ Yasak meyve konusunda bak: Cook R., The Tree of Life, Image for the Cosmos; New York, 1974; Arberry A.J., Sufizm. An Account of the Mystics of İslam, London, 1950

⁷ Bkz. Bayat F., Türk Mitolojik Sistemi. c.1, s.116

Turkish Studies

*International Periodical For the Languages, Literature
and History of Turkish or Turkic*

Volume 3/5 Fall 2008

---

yasak meyvenin insana sunulması dinlere göre Şeytana mal edilmiştir. Aslında başlangıçta yasak meyve Tanrının, insanın yemesi için gönderdiği ve insanlığın batını gözünü açmağa yönelik olmuştur. Bu bağlamda yasak meyve, bir kader sembolüdür ve yenilmesi zaruridir. Nitekim yasak meyvenin yenilmesiyle **yaratılmaktan** → **üremeye**, statiklik simgesi olan **ölümsüzlükten** → yenilenmenin, değişmenin simgesi olan **ölümlü hayata geçiş** söz konusudur.

KAYNAKÇA

- ARBERRY A.J., Sufizm. An Account of the Mystics of İslam, London, 1950.
- BAYAT F., Türk Mitolojik Sistemi. Ontolojik ve Epistemolojik Bağlamda Dünya Modeli, c.1, İstanbul, 2007.
- COOK R., The Tree of Life, İmage for the Cosmos; New York, 1974.
- ÇİĞ M.İ., Kuran, İncil ve Tevrat'ın Sumer'deki Kökeni, İstanbul, 1996.
- KRAMER S.N., Tarih Sumer'de Başlar, İstanbul, 1992
- MİFİ Narodov Mira, T.1, Moskova, 1991.
- PADLOFF W.W., İz Sibiri. Stranitsı Dnevnika, Moskova, 1989.

Turkish Studies

*International Periodical For the Languages, Literature
and History of Turkish or Turkic
Volume 3/5 Fall 2008*